

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERADT

Utkommer hvarje Söndag

Pris för 3 Månader 1 Rdr. B^{co}

Enkla. N^o

8 sk. B^{co}

SÖNDAGS MAGASIN

N° 13

Gotheborg, Söndag d. 26 Mars 1848.

1 Qvar.

Några drag utur Ludwig Filips, f. d. Konungen i Frankrike, lif.*)

Ludwig Filip begagnade blott så tillwida swenska hofwets wänliga anbud, att han tog i betraktande allt som erböd sig för hans wetgirighet. Från Stockholm begaf han sig öfwer Upsala till Sala och derifrån till Dalarne, öfwer Säter o: h Fahlun. Dalkarlarne äro ännu i dag! hwad de woro i sextonde århundras det, när Gustaf Wasa med deras biträde fördref Danfkarne. De äro stora och starkt wurna, tappra och hårdade, och dertill af mildt sinne och godmodiga. Men förtryck och slafveri tåla de hvarken af furstar eller af sina lifkar.

Från Fahlun fem Ludwig Filip till Siljan, uti hwilken Östra Dalslwen faller och wid hvars strand Mora är beläget. Här är den stora steuen, på hwilken Gustaf Wasa stod, när han uppsforbrade Dalkarlarne till bistånd i att rädda Sverige från Danfkarne.

Nnan Ludwig Filip lemnade Sverige, wille han se sjöarsenalen och steypphwarfwen i Carlskrona, dock såsom privatman. Hofwet utdelade till den ändan befallning i hast medelst en furir, som afgick till Carlskrona. Ludwig Filip framkom dock tidigare än denne, och då han anmälde sig hos Guverneren, så han det forta swar, att ingen främling singe tillträde. Ludwig Filip insåg wäl

att Guverneren ej gjorde detta afslag på någon speciel befallning och war i beredskap att begifwa sig bort från staden. Mellertid anlände furiren och Guverneren blef nu främlingens ödmjukaste lefsagare. Derwid hade den förre gerna welat weta, hwem denne af hofwet så rekommenderade främling wäl kunde wara. Han sökte dertföre på allt sätt och wis aflocka hertigen uttranden, af hwilka han kunnat erfara något om hans person och stånd. Men Ludwig Filip aftade sig och webergälde på sådant sätt den första tillbakawisningen.

Ludwig Filip lemnade nu Sverige och kom tidigt på året 1796 öfwer Köpenhamn och Lybeck tillbaka till Hamburg.

Förhållandena hade wid Ludwig Filips återkomst till Hamburg ej förändrat sig till hans fördel. Å ena sidan sökte man indraga honom i deras intresse, som förbundet sig mot Frankrike, å andra sidan hyfte denna republik fruktan för honom, och för sin egen säkerhet uuderhandlade direktorium med hans moder, hertiginnan af Orleans, och bestämde hennes äldste sons frivilliga afresa till Amerika såsom willoret för hennes frihet. Hon gick in derpå och Ludwig Filip mottog i köpman Westfolds hus i Hamburg utur franska gesantens händer ett bref från sin moder, hwaruti hon i de mest rörande uttryck bad honom återkomma direktorii önskan och gifwa henne frihet och lugn åt sitt fädernesland. Ludwig Filip war en lifa god son, som wån af sitt fädernesland, och gick sålunda in på förslaget.

*) Forts. och slut se. föreg. Nr.

Prinsen skaffade nu danska pass för sig och sin trogna Bandoir och öfverenskom med Kapten Gwing på skeppet American om öfverresa för 35 Guineer. Kaptenen wille först ej medtaga betjen- ten, ty sade han, under öfverfarten behöfwer ni honom ej, och i Hörenta Staterna löper han ifrån er. Den egentliga orsaken war, såsom Ludwig Filip wid framkomsten till Filadelfia erfor, att kaptenen hållit honom för en börs spelare, som genom öf- wenturliga spekulationer såg sig nödsakad att taga sin tillflykt till nya werlden. Den 23 September 1796 gick Ludwig Filip om bord och den 24 begagnade fartyget floden och gick Alben uteser, för att wid Karhaven slyra ut i Nordsjön. Så snart Ludwig Filip anländt till Filadelfia, hyrde han den nedra wåningen i ett hus, som tillhörde en prest wid namn Marshall och afwaktade sina bröders, hertingens af Monpensier och grefwen af Beaujo- lais, ankomst. Efter långvarigt wäntande ankommo de slutligen.

De tillbringade wintern i denna stad och föreskälldes för Wash- ington, som glädde sig att franska prinsen nu kunde finna ett skydd i det fria Amerika, för hwars oafhångighet Fransmännen så redligt kämpat.

När den sköna årstiden inträffade, reste prinsen till Baltimo- re och derifrån till Georgetown wid floden Patowmak och derifrån till Mount-Bernon i Virginien, der de hos Washington aflade ett nytt besök. Från Mount-Bernon redo de först till Winchester, der en tyff, wid namn Busch från Manheim, iniettog dem i sitt hotell; derifrån gingo de till Knorwille, på hwilken resa de mötte många Chirokeser och Creek-Indianer. I Bairdstown blef Ludwig Filip sjuk och måste således quarantana; han fann i wårds- huset ganska dålig wård, ty på en gång war allt förswunnet från huset, wård, wigor och drängar, för att se på representationer af en kringwandrande theatertrupp, så att den sjuke höll på att förgås af brist på wård och tillflykt.

Efter flera dagars bröjsmål härskades, fortsatte prinsarne sin resa till Pittsburg, derifrån till Erie och sjöstranden uteser till Buffalo. På wägen dit tillbringade de natten med en trupp Seneca Indianer, som gästvänligt upptogo dem. Hos dessa In- dianer befann sig en gammal quinn, som war född i Tyskland, men som barn kommit till Amerika, der hon för många år till- baka hade blifwit bortröfwad af Indianerna. Hon hade under en lång följd af år want sig wid denna märkwärldiga öfvergång till wilda tillståndet och war dermed tillfreds. De tre unga Euro- peerna, som kunde tala hennes modersspråk uppwaitte hennes lif- liga intresse och genom denne uppförades Amerikanerne så myc- ket mer att wänstapligen upptaga främlingarne. Höfdingen för- säkrade att han wille answara för hwarje persedel, som lemnades honom personligen, men att han i öfrigt ej wille gå i borgen för sitt folks ärlighet. Man lemnade honom derföre allt, och det åter- gafse ganska riktigt wid afresan. Blott en skön hund war ej in-

nesattad i det åt höfdingen anförtrodda gobsset, och då prinsar- ne em morgonen redan woro en lång sträcka från lägret, märkte de förlusten. Ludwig Filip wände genast om och fordra- de honom tillbaka. Höfdingen swarade: hwarföre har ni ej lem- nat mig hunden, då skulle ni i morse fått honom tillbaka: men kanske finna wi honom. Han gick derpå till en särskild afdel- ning af hyttan, borttyckte en bråda och hunden sprang glad sin herre till mötes.

Så gingo de nu vidare öfwer till Buffalo och insteppade sig der, för att gå öfwer till Fort Erie. Ifrån Buffalo reste de genom ett nästan obauadt moras, och på den aldre sämsta delen af den förkräfliga wägen mötte de Hr Alexander Baring, mi- warande Lord Ashburton, som kom från Niagara. Midt i dyen stannade de resande för att hälsa på hwarandra.

Niagara gjorde det mäktigaste intryck på L. F. och hans bröder. Fervänande betraktade de detta underbara skådespel och funno sig fullkomligt belönda för alla utståndna möder. På återwägen från Niagara kommo de till Geneva, satte öfwer sjön Seneco och gin- go derifrån till Tioga-Öwint. På den sista sträckon af denna wäg måste hwar och en af dem bära sitt bagage. Från Tioga fero de på Susquehanna till Wilkesbarre och derifrån twärt igenom landet till Filadelfia, dit de anlände efter fyra månaders borto- ware. De hade tilliggagat en sträcka af mer än 1000 lieues och hela wägen med samma hästar. De sildra wildarne såsom de bästa människor i werlden, undantagande då de äro druckna eller urybragta af wrede. De hade tillbringat 14 nätter i skor- garne, plågade af alla slags insekter.

När prinsarne återkommo till Filadelfia, war deras läge ej det angenämaste. De woro nästan utan penningar och för att göra deras förlägenhet ännu större, utbröt gula febern. Den som hade medel dertill, flydde ur staden; prinsarne måste stanna quar. Det war en hård pröfning, wäl egnad att öfvinga öf- wen den djerskaste en känsla af förkräflse. Först i September inträffade en penningremis från Europa och prinsarne lemnade Filadelfia, för att göra en utflykt till nordliga staterna. De gin- go till Newyork, öfwer bugten till Providens, derifrån till Boston, Newburyport, Portsmouth och Portland, och derifrån tillbaka till Boston och Newyork.

De underättelser, som de här erhöllo från Europa, föranled- de dem att afgå till Spanien, hwarest deras moder uppehöll sig. De wille till lands resa till Neworleans, hwarest de hoppades finna en öfwerfart till Kuba, för att derifrån kunna öfwergå till Spanien. I denna affigt gingo de den 10 December 1797 till Pittsburg. I Carlisle skadade sig Ludwig Filip betydligt genom ett fall ur wagnen. Med möda skapade han sig till ett wårds- hus, der han anfölls af en häftig swindel. Han höll derföre en åderläkning för rådlig, och då han från den tid han brukade be-

söka hospitalerna, war man att bära en lausett på sig, så fullgjorde han sjelf äberlätningen, hwarigenom han fann den ähftade lättningen. Denna operation, om verkställdes inför en mängd af koloniens befolkning, förefom dem så skickligt utförd, att de ej twiflade att ju Ludwig Jilip wore en läfware, som i westeru sökte en utwidgad praktik, ja många trodde att det hela war en tillställning för att aflägga ett prof på sin konst. Man föreslog honom derföre att börja sin bana i Carlisle, lofwade att hyselsätta honom och försäkrade att han skulle här förtjena mer penningar än på andra sidan bergen. Sålunda kunde Ludwig Jilip säga: wore jag ej konung, så skulle jag kunna wara läfware. De goda innewånarne i Carlisle begrevo ej hwarföre han aflög deras andud.

Den 17 Februari 1798 kommo de till Neworleans, der de mottoges med den mest förefemmande artighet. Sedan de fem wecker forgäfwes wäntat på en spansk forwett, som skulle inträffa från Hawanna, gingo de om bord på ett amerikanskt köpmansfartyg. Midt på Merikanska hafswiken mötte de en fregatt under trefärgad flagga. Efter några skott måste amerikauaren stryka flaggan. Hertigen af Orleans och hans bröder wore ej litet förbluffade öfwer dessa färger, ty det war klart och tydligt att de nu wore franska fängar. Lyckligtwis war det en engelsk fregatt, i hwars wäld de räskat, och som hysat den trefärgade flaggan.

Passagerarne bemöttes emellertid af skeppslöjtnanten, som war kommen om bord på det uppbragta fartyget, på ett sätt, som öfwerwigick till kaparton. Detta förantbede L. J. att säga: hälfa er kapten, att jag är hertigen af Orleans.

Kaptenen uppförde sig förbindligt mot prinsarne, och då han erier att de wille till Hawanna, sade han, att han sjelf wille sätta dem öfwer.

Den 31 Mars 1798 kommo prinsarne till Hawanna. Deras första sträfwan wor a t finna en lägenhet till Spanien; men ingen sådan war för handen. De spanska tjenstemännen, lifafom innewånarne i Hawanna bewisade de hertiglga bröderna all högfaktning och sökte att göra deras wissande härskades så angenämt som möjligt. Det westindiska lefnadsstättet och sällskapslifwet behagade prinsarne rätt wäl, och L. J. skulle wäl funnat bestuta sig att här tillbringa en större tidrymd af sin landsflykt, om han funnat förflytta sig och sina bröder någon ärefull ställning. Embetsmännen på stället syntes henägna att härtill råda en hjälpsam hand, men det war oundgängligen nödwändigt att häröfwerinfördras Mr. Briderskabmettes medgiftswarde. Men spanska regeringen utfärdade den 21 Maj 1798 den bestämda befallning, att ej under något wilker längre tillåta prinsarnes quardröjande. En sådan befallning kunde ej undwiskas, och sålunda måste de förflyttas gifwa wifa. Men de bestöto tillika att inbandraga sig detta mistänka och egenfinniga wäld, af hwilket de öfwen hade att

frukta för sin person och sin frihet. Man har påstått att det synes hafwa bekräftat sig att en snel wid namn Durand hade i uppdrag att trakta L. J. efter lifwet. Det lyckades honom ej att utföra sitt förehafwande, men en regeringskommisarie öfwerlygde sig derom, att Durand hysst afligten att utföra de honom gifna ordres.

Fullkemtligt utsluten från Europas fasta land som Ludwig Jilip nu war, försöjd till och med i nya werlden, måste han för sig och sina bröder wälja en tillflyktsort, som kunde tillförsäkra honom ett waraktigt bestydd. England erböd honom genom sitt läge så wäl som genom sina statsinrättningar ett så beskafat bestydd.

Många wore de swårigheter, som lade sig emot denna resa; men de öfwerwunnos. De gingo till engelska Bahamas, derifrån till Halifax och derifrån till Falmouth. 3 Febr. 1800 kommo de efter 4 års frånworo till London.

Öj kunde han då ana att nära 50 år sednare, han skulle såsom en flyktling komma från sitt föra Frankrike, för att ännu en gång undan fanatismen finna en öppen samu hos Albions stolte söner.

Den Chinesiska Statstidningen.

I hela China fins blott en enda tidning, som utgäfwes i Peking och kallas King-Pao. Den liknar hwarken till inuehåll eller form Europas politiska blad. Kejsardörets högsta domstel, uti hwilken ministrarne hafwa sitt säte, befinner sig i det ure af kejserliga palatset i Peking. Hwarje dag anlås på en tassa inuti gården utdrag ur de af Kejsaren afgjorda mål. Samlingen af dessa underrättelser bildar riksanalerna, hwilka sedan tjena såsom hela rikets historia. Administrationerna i provinserna erhålla dessa underrättelser medelst Tshi-Tschau — expeditionsmän — som för detta ändamål underhållas i huswärdshaden. På det att nu alla innewånarne i riket må underrättas om riksoffverernas gång, ligga dessa med konungens tillstånd tryckta utdrag uti det kejserliga palatset tillgängliga för hwar och en och bilda den chinesiska statstidningen. Den inuehåller Kejsarens afgörande och pröfning af de embetsmännen förelagda göromålen; befordringar, bestraffningar, domar, meddelanden öfwer naturföreteelser och andra intressanta omständigheter. Man kan abonnera på denna tidning för hwarje dag i året och han bestar då en Liang — omkring 10 Rdr swenskt. Endast Peking-innewånarne kunna få läsa honom hwar dag. I provinserne är hän ej synlig, utan då den med lägenhet öfwersändes, alldenstund i China ej finnes någon postgång.

LOUIS PHILIP.

Fortfättning af Djurrikets Natural-historia.

Den berömda Anatomen Campe upphöjde först den gråa Gibbon till en egen art. Det af honom anatomiserade individet kom ifrån Molukerna, d:r denna apa företrädesvis uppehåller sig i de ogenomträngliga löffkogarne. Man säger, att den skall ega en utomordentlig wighet, men ej tecken till det öfvermod, som annars utmärker aporna. Under olika tider äro två eller tre individer förda till England, hwaribland en tre fots hög hona befann sig i Lord Clives ego; han utmärkte sig för ett lustigt, listigt och wänligt naturell. En ung hane lefde år 1828 kort tid i Zoologiska sällskapets ménageri i London.

Smala Apan (Semnopithecus).

Hufvudet rundt; nosen trubbig; ögonbrynen framstående, besatta med en rad af uppsående hår; kindpåsarne felas; baktänderna med breda kronor. Kroppen smal och långsträckt; lemmarne långa och smala; tummen på framhänderna liten och kort, nästan blott antydd; swansen lång; vellen mjuk, långhårig.

Den under fig. 27 afbildade tanbraden angifwer det antal tänder, som träffas hos gamla werldens apor, men framwisar emellertid några egenomligheter. Framtänderna äro stora, hörntänderna små, breda och platta. Hufvudskålen kan kallas rund. Ögonhåren äro stora och winkelformiga. Kammen emellan ögonhåren är bred, ansigtet platt. Denna apas fötter äro utmärkta genom sin längd och ringa bredd.

Cuvier beskref denna apa såsom ett långsamt djur, emellertid syntes hon ej till alla delar förtjena detta namn. Kroppens längd och mjukhet synes väl ej lägga något hinder i vägen för den allmänna rörligheten, men kan dock till en viss grad wara otjenlig för plötsligheten och energien i rörelserna. Icke desto mindre springa de i deras hemlandskogar med stor lätthet från ett föremål till ett annat och begagna sig under dessa lustiga språng af swansen såsom ett styre eller en balanserstång. Mindre listiga, mindre glada och kanske ock mindre nyfikna än många andra apsorter sitta de, åtminstone i fångenskapen, ofta långa tider i dödlighet. I ungdomen mild och wänlig blir denna apa med åren ondsint, hämndgirig, ja till och med farlig genom sina långa och starka baktänder. Wissa arter, t. ex. Entellus, gälla i några trakter af Indien såsom heliga djur och tålas oaktadt deras stora, med yttersta oförfämbhet utförda, röfverier.

Detta apslägte kor utau ubantag i Ostindien, på de syd-asiatiska öarne och halfön Malacca.

1. Den långhåriga smala Apan eller Kahau (Semnopithecus nasicus).

Wid första påseendet följer sig denna apa från alla hittills bekanta genom längden af näsan, som, då djuret blifwer gam-

malt, såsom en snabel hänger ned öfwer öfverläppen. I öfrigt framställer fig. 27 hufvudet af en wuren Kahau, fig. 30 hufvudet af en unge. De små öronen, ansigtet och det inre af händerna äro af blågrå, i gulaktigt stötande, färg. Hufvudets krona, bakhufvudet och halsen mot skuldrorna äro listigt kastanbruna; örona af ansigtet och en strimma öfwer skuldrorna äro gula; kroppen är i allmänhet af angenäm rödaktigt gul färg. Hannen bär under hakan ett framåtsående flägg, som ibland går upp nästan till näsan. Hufvudet motsvarar artens karakter och har en ansigtswinkel af 40—50°.

Hannen bland Kahaus utmärker sig genom storhet och styrka, och är en fruktanswärd motståndare, i det han har owanligt utvecklade framtänder. Fullvärt skall han wara mellan två och tre fot hög, hafwa en fots lång swans. Denna apas karakter skall wara ganska elak och otämbar, åtminstone har man ännu ej lyckats att föra någon Kahau lefwande till Europa. Möjligt wis kan detta förklaras af den stora obefantligheten med detta djurs näring och lefnadsmanor, med hwilka till och med innerwärdarne på Borneo äro så obefanta, att de ej om dem känna mer, än att de bo i buskagerna af Nipa, att de morgnar och aftnar samlas i de stora träden wid flodstränderna och besitta en otrolig färdighet att kasta sig hela 20 fot från träd till träd. Deras skrall skall låta som Kahau och wara djupt och starkt. Deras kött anses för godt, åtminstone ätes det med smak af flera stammar.

2. Duc (Semnopithecus nemæus). Fig. 35.

Duc är en af de skönaste, om ej den aldräfnaste af alla apor; det denna apa tillbelade namn: Klädapan är ej illa waladt, af den stund det lyftar på starkt affliktande, om en brosig klädnad påminnande färgor. Pelsen är tjock och mjuk, på hufvudet, nacken, ryggen och öfverarmarne röd och askgrå och består af svart och hvitt, fint ringlagd hår. Omkring det från hår fria, orangesfärgade ansigtet går ett tätt, glänsande hvitt flägg, öfwer pannan löper en svart bindel. Den öfra randen af det hwita bröstet begränsas af en upp till skuldrorna gående rödbrun rand, som sedan öfvergående i svart från skuldrorna fortlöper öfwer armen till axeln. Framsidan af armen och en yrefantig fläck på swansroten äro snöhwita, fingrarne deremot äro swarta. Kroppens längd går till 2 fot och swansens till 1 fot 8 tum.

Man har ännu ej lyckats till Europa föra något lefwande species af denna apa, och underrättelserna om dess lefnadsfätt äro magra, emedan den ej funnits annorstädes än i det inre af Cochinchina och det inre af Malacca, länder som äro mindre besökta af resande än alla andra i Asien. Naturforskarna på det franska upptäcktskeppet Favorite berättar, att Duc förenar sig i talrika sällskap, bebör de tjocka fläckfogarne och att den är ingenting mindre än flyg, utau sommer så oförträckt, att den intränger i Cochinchinernas byar, som ej tänka på att göra den öfvermåts-

tan sköna huden till en handelsartifel. De franska matrosernas jagttåg uppyldde dock dessa apor med sådan förskräckelse, att de omsider blefvo mycket svåra att finna. Rey, kapten på ett fransyskt handelsfartyg, som 1819—20 besökte Cochinchina, berättar att det buffonska namnet Dufc der är obefant; men att dessa apor af insödingarne kallas *Benam*, det vill säga flogsmenniskor. I afseende på sin statur och sin fredliga karakter lifna de Orang-Utang, lefva i de högsta träden i bergsdalarna och äta frukter. Rey mötte ganska talrika sällskaper och fann det ganska lätt att döda en mängd, men otroligt svårt att fånga en individ lefvande. De quarblifvande samlade sig omkring de skjutna eller sårade och försökte att bringa dem till det inre af flogarne. Blott med mycken möda erhöles man tre ungar, som man med wald måste rycka från den skjutna moderns spenar. Denna grymhet war dock fruktilos, ty de fångna dego under resan till Frankrike. Några honor höllo i upprät ställning 4 fot och 4 tum.

3. Den hvita Apan eller Suneman (*Semnopithecus Entellus*).

Suneman är utom den tre fot långa swansen $2\frac{1}{2}$ fot hög, af blekt gulaktig färg, med swarta bakhänder och förjedd med en svart, framåt riktad, tvärs öfver ögonen gående kam af styft hår; på ställen af kroppen, som ej äro hårbefäckta, är huden dunkelt violett; ansigtet är svart; ett hvitt skägg afsticker mycket mot detta.

Suneman föreställer Indiens allmänaste och mest utbredda art af apor, ty västligt dess egentliga fädernesland är af inskränkt omfång och blott utgöres af westliga Indien, så finner man den dock för närvarande ända till foten af Himalya, allbenstund ingen förödeljelse hindrar dess utbredande.

(Fortsättning.)

Resa till Geier och Heckla. *)

Hästen simmar mer än han går och detta förorsakar en hög öbehaglig känsla. Man wet ej hwart man skall se; ser man i strömmen, så angripes man lätt af svindel, ser man åt stranden, så är det ej mycket bättre, ty denna synes ordentligt röra sig, hwilket naturligtvis härrör derifrån, att hästen af strömmen föres något baklänges. Till min stora tillfredskännelse red presten wid min sida för att fatta tag i mig, om jag ej kunnat hålla mig kvar på hästen. Dock öfverföd jag lyckligen detta wattenprof.

Den dal, uti hvilken Salsun och Heckla ligga, är en af dem, som man blott kan finna på Island. Den omfattar de största

*) Forts. och slut fr. föreg. Nr.

kontraster. Der äro underbart sköna ångar, öfverdragna såsom med en sammetsgrön tapet, och straxt der bredwid fullar af svart, glänsande lava, ja ångarne till och med äro genomskurna af lavaströmmar och sandsträckningar. Såsom befant är, har Heckla den svartaste lava och sand; allt härstädes härrör ifrån densamma, fullar och berg, lava och sand, och man kan då lätt tänka sig, huru der ser ut. Ett enda berg på wänstra sidan om Heckla är rödbrunt och helt och hållet betäckt med sand och grus af samma färg. Midten är starkt insjunken och synes bilda en stor krater. Heckla ansluter sig omedelbart till de rundt omkring det samma upptornade lawabergen och höjer sig härifrån såsom en högre affats. Det är omgifvet af flera gletscher, hwilkas glänsande snöfält sträcka sig utester dess söder och hwilkas toppar ingen döblig någonsin besigit. Till wänster i dalen wid Salsun och wid foten af en lawakulle ligger en obeskrifligt behaglig sjö, wid hwars stränder färdjorbar betade. Nära derwid står ett skönt berg, så affskildt och ensligt, som om det af sina grannar wore hit förwist. Öfwer hufwid är utstigen härifrån så äkta isländskt, så egen och märkwärdig, att den ständigt blir djupt inpräglad i mitt minne.

Wen Salsun ligger wid foten af Heckla; man ser den nästan ej förr än man uppnått den. När wi anländt till Salsun, war det första wi gjorde, att söka en förare, och att förbereda allt till Hecklas bestigande. Min förare skaffade mig en häst, för att föra mig upp på bergets öfversta spets. Bonden, som egde hästen, begärde dertill omkring 10 R:dr W:co; för hästen räknade han ej mer än en R:dr, allt det öfriga för sitt eget besvär. Swad war att göra? En annan förare war ej till finmandes, det wiste han wäl, och sålunda måste jag gå in derpå. Sedan allt war i ordning, rekommenderade sig min goda beskyddare, under tillönskan af en glad och lycklig resa.

Wid Hecklas fot och synnerligen i den nejd, der jag besann mig, syntes allt undergräft. Sådana döfwa toner, som genljusdade efter böndernas tunga ståt, hörde jag hwarken på Beswius eller på något annat ställe. Dessa ljud gjerde ett besynnerligt hemskt intryck på mig, då jag om natten besann mig ensam i dessa dystra trakter.

Min Hecklaförare — jag kallade honom så, till skilnad från min andra förare — menade att wi borde bryta upp kl. 3 om morgonen. Jag war dermed fullkomligt nöjd, men wiste redan på förhand, att wi kanske ej ens kl. 5 skulle vara på våra hästar.

Sagdt och gjerd. Förr kl. $\frac{1}{2}$ 6 wore wi fullkomligt rustade och beredda till uppbrutt. Utom det att wi förfett öf med bröd och ost, en flask watten för mig och en flask brännwin för min förare, hade wi bewäpnat öf med långa säppar, som på spetsen wore jernskodda, för att dermed kunna sondera snön och stöbja öf på dem.

Wi gynnades af den skönaste, gunstigaste morgon, och i det

välta lönne galopperade wi öfver ångarne och de derintill stötande sandfåltan. Min ledsagare tog detta snöa väder för ett särdeles lyckligt förebud; han sade, sedan nio år tillbaka hade ingen bestigit Heccla.

Vägen förde, såsom jagdt är, till en början öfver en snön äng och sedan öfver svarta sandfält, som från alla sidor äro omgifna af firrämmar, backar och berg af upptornad lava. Allt mer och mer växte dessa fruktansvärda massor tillsammans och erbödo ofta ej genomgång, utan öfver de ohyggligaste klyftor. Sedan måste man klättra öfver lavablock, frypa upp för höjder och berg, ofta nästan utan en fast punkt att hvilat foten mot. Lava rullade bredvid och bakom oss, och wi måste vara på vår vakt, för att ej rulla med eller träffas af den rullande lavan. Särsligast voro likväl de med snö fyllda klyftorna, hvilka wi måste passera. Snön var genom den framstridna årstidens värma bethbligt uppmjukad, och sålunda sönke wi i nästan vid hvarje steg, eller hvad som var än värd, gledo wi ofta mer tillbaka än wi frede framåt. Jag tror näppeligen att det finnes något berg, der man har att kämpa med flera svårigheter.

Sedan wi efter halffjerde timmas möda nåfats upp mot bergets högsta spetsar, måste wi quarlema hästarna. Jag skulle redan långt förrt hafva gjort det, då jag beflagade de arma djuren, som man skulle kunna säga mera föllö än klättrade öfver dessa rullande berg, men min Hecclaförare tillät det ej. Dels wis kommo dock ställen, der wi kunde begagna dem; desintom påstod en annan att wi borde rida så mycket som möjligt, för att hafva krafter nog att uthärda de följande besvärigheterna. Och han hade rätt. Jag tror ej att jag skulle uthärdat att till foten tillryggalägga dessa sträckor; ty äfven då man tror sig helt nära bergets hösta spetsar, lägga sig ännu mellan wandraren och bergets spets, kullar och strömmar af lava, och man ser sig mer än man tror afslagsnad från målet.

Från hvarje uppnådd höjd upprullades nya taskor af den ödsligaste och sorgligaste snö. Allt var stelt och dött, öfver allt utbränd svart lava. Det var en smärtsam känsla att se så vitt omkring och dock ej upptäcka något annat än en stenig ödesmark och ett omätligt kaos.

Ännu hade wi twenne höjder att bestiga; dessa voro de sista men och de värsta. Det bar af öfver lavamassor, som voro ordentligt taggiga och betäckte hela bergets spets. Huru ofta jag föll och sönderref mina händer på lavans fina nålar, kan jag ej beskrifva. Allt det var ett rysligt parti.

Snöns bländande sten verkade nästan förblindande emot den glänsande svarta lavan der bredvid. Då jag måste uppfåga för snöfält, såg jag ej bortöfver till lavan; jag hade några gånger gjort det och hade då blifvit så bländad af snön, att jag ej vidare såg min väg.

Slutligen efter två timmars ytterligare klättrande var bergets spets uppnådd. Jag stod nu på Heccla, sökte framför allt efter kratern på den snölösa spetsen, men fann den ej. Jag förwånades så mycket mer att ej finna någon krater på Heccla, då jag i resebeskrifningar läst utörligare berättelser om densamma.

Jag gick omkring bergets hela spets, jag klättrade ända upp till den tillstötande jökulen: — ingenstädes märkte jag någon öppning, någon springa eller något tecken till krater. På de något djupare belägna sidorna af berget, men ej på den egentliga fåg-lan, såg jag vida resvor och gap, utur hvilka lavan sannolikt utgjutit sig.

Bergets höjd skall bestiga sig till 4300 fot.

Nedan under sista timman af vår uppvandring hade solen förduklats. Moln foro öfver gletscherna, förduklade utfligten och inhöljde snart äfven oss, så att wi knappast kunde se tio steg ifrån oss. Ändtligen upplöstes molnen, lyckligtvis ej i regn, utan i snö, som i riklig mängd betäckte den öfversta lavan. Snön blef liggande och termometern visade 1 grad kallt.

Småningom vi'ade sig himlen i sin öfverhårliga fina azur, äfven solen dröjde ej att glädja oss. Jag stannade öfvan på bergets spets, tills molnen delade sig i fjärran och medgäfvit mig en välkommen rundmåfning.

Att för mina läsare gifva en bild af hvad jag här såg, af förstöringen, utsträckningen och upptorningen af dessa lavamassor, berättill är min yenna för swag. Jag tyckte mig stå i en krater; det hela syntes mig vara en utbränd eldhärd. På ett håll voro lavamassor hopade öfver hvarandra, bildande öfverstigliga berg, på ett annat förfenade strömmar, hvilkas utsträckning i bredd och djup bildade omätliga dalar. Allt var kastadt om hwartannat och likväl utskilde man tydligt verkningarne af sista utbrottet.

Man är i midten af de grusligaste swalg, hålor, strömmar, dalar och berg; man fattar knapt, huru det varit möjligt att framtränga ända hit, och grives af ångest och förfäcktelse vid den oöfverliga sig påträngande tankan, att man aldrig kommer utur denna grusliga labyrint, detta skapelsens kaos.

Här från spetsen af Heccla kunde jag stå vidt öfver det obebodda landet, bilden af en förtenad skapelse, dött och regellöst, dock i sitt slag storartadt, en bild, som en gång sedd aldrig försvinner ur erinringen, och som håller oss fullkomligt fäst vid ossa för alla faror och besvärigheter. En hel werld af gletscher, lavamassor, snö och isfält, stoder och småfjor ligger der uppslagen; aldrig har en menflig fot vågat beträda dess inre. Huru måste ej eldens och elementernas krafter hafva rasat för att bilda sådana former! och är det nog dermed? Har elementet rasat ut? Swilar sig ej blott den hundrahöfudade hydran,

för att bryta fram med fördubblad kraft, för att förstöra äfwen de trakter, hvilka nu såsom en frans fringsluta förödelserna. Jag tackar Gud att han låtit mig skåda detta skapelsens kaos, men dubbelt tackar jag honom att han låtit mig södas på de fält, der solen har mer att göra, än att uppvärma dagen, der den ingjuter lif och känsla i planter och djur och lifvar menniskohjertat till tacksamhet mot sin skapare.

Westmannsöarne, som man skall kunna se från Hekla, kunde jag ej upptäcka, troligen emedan de woro täckta af moln.

Nedan wid uppstigandet hade jag ofta upprört lawan, dels ofrivilligt, då jag föll, dels frivilligt för att uppleta något varmt ställe. Jag war så olycklig att öfwer allt träffa blott på falla fläckar. Ingenting kunde derföre komma lägligare än den fallna snön. Öfwer allt såg jag mig begärligt om, för att upptäcka en plats, der hettan ej skulle tillåta någon sådan. Men ty wärr blef snön liggande på alla ställen. Sj heller såg jag rökmoln upphuga på något ställe, oaktadt jag hela timmar hade min blick oafwändt fäst på bergets spets.

När wi nedsego, funno wi på ett djup af 5—600 fot snön i smältning; ännu djupare ned röl berget, en företeelse, som jag höll för en följd af den plötsligen inträdande solvärmens. Min thermometer visade näml. nu 9° varmt.

Den egentligen hårda, halffvarta, glänsande och alldeles ej porösa lawan finner man blott på Hekla och i des närmare omgifning. Dock är ej all lawa sådan. Man ser och den, som är kantig, glasartad och porös. Iu mera lawan och sanden äro aflägena från detta berg, desto mer förlora de denna swarta färg, och öfwergå i jernfärg, ja till och med i ljusgrått. Mången lawa bibehåller dock, till och med då den har ljus färg, den swarta glans och glattitet.

Efter det mödosamma nedstigandet och sedan wi på hela partiet auwändt öfwer tolf timmar, nynnådde wi åter Sälfun, och jag war just i begrepp att begifwa mig till min förra boning, nedslagen som jag war wid den tanken, att åter härstillbringa en natt, då min förare öfverraskade mig med frågan om jag ej ännu i dag wille till Struvelir? Hästarne, påstod han, äro tillräckligt uthvilade och der kunde jag i prestens hus bekomma en god kammare. Raskt blef allt sammanpackadt och inom kort tid satt jag åter till häst. När jag nu för andra gången kom till den djupa Kongaa, passerade jag den nästan utan fruktan och behöfde numera ej något skydd på stöarna. Så är det med menniskan. Blott första gången förträcka henne farorna. Har hon lyktligen öfwerunnit dem, tänker hon en följande gång knappast derpå och begriper ej huru hon förr kunnat frukta så mycket.

I grannskapet af denna flod såg jag en märkwärdighet, fem små träd, som stodo på en ång. Deras stammar woro skewa och knotiga, 6—7 fot höga och 4—5 tum i diameter.

Såsom min förare sagt, fann jag verkligen i prestens hus en nått kammare och en säng. Hr Hornfuson är en af de bästa menniskor, som jag träffat. Med stor glädje begagnade han hwarje tillfälle att göra mig till nöjes. Han skänkte mig bland annat flera sköna mineralier och en isländsk bol af år 1601. Gud löne honom för hans godhet och hjertlighet.

Charaden N:o 3.

Var ej mitt första, stolta sköna!
och nyckfullt öfwa ut Er magt:
Men, med Er gunst det hjertat löna,
som Ni uti mitt andra bragt —
Mitt hela säkra döden är,
ej räddning möjlig wara plår.

En ung förhoppningsfull Lind-wurm, som till låtar röl sina anförwandter.

Med detta Nr följer Noterna: Romance och Längtan, sång utan ord.

Nästa N:o utgifwes den 2:dre April, kl. 7 f. m.

Östergöteborg, G. Peter sens officin 1848